

Fratii Jderi de Mihail Sadoveanu - comentariu

Creator al romanului istoric romanesc - experientele lui B. P. Hasdeu sau I. Slavici ramanand in sfera bunelor intentii - Mihail Sadoveanu evoca momente din trecut, transformand, dupa opinia lui T. Vianu, in mit si colorand liric realitatea. Inspirandu-se din cronicile (Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce), din literatura populara, din documente, scriitorul realizeaza o opera in care exista o permanenta alternare de real si fabulos, observatia realista imbinandu-se cu avântul romantic, documentul cu legenda.

De la timpurile indepartate ale existentei noastre pe aceste meleaguri (Creanga de aur, Vremuri de bejenie), pana in perioada secolului al XVII-lea, evocata mai ales prin povestiri, trecutul traieste sub o aura legendara, aflandu-se la granita dintre real si fabulos, incarcat de lirism. Prozatorul se dovedeste preocupat, in mod deosebit, de trei momente ale istoriei Moldovei: perioada de glorie, de independenta si de inflorire sub stefan-Voievod (Fratii Jderi), perioada luptei pentru recastigarea prestigiului tarii dupa moartea lui Ion-Voda cel Cumplit si perioada decaderii din timpul domniei lui Duca-Voda (Nunta domnitei Ruxanda si Zodia Cancerului sau Vremea Ducaiduca Vodă). Trilogia Fratii Jderi are proportii ea singura de epopee, intrucat reprezinta o gigantica, impunatoare constructie epica, in care lirismul sadovenian se topeste intr-o naratiune enorma, homerică. Al. Piru arata cum tehnica din epopeea clasica se uneste in Fratii Jderi cu tehnica romanului de aventuri de tipul Cei trei muschetari de Alexandre Dumas - tatal. Lupte, expeditii, victoria de la Podul inalt, evocarea unei epoci stralucite din istoria statului moldovenesc cand, intre 1469 si 1475, domnia lui stefan cel Mare asigurase libertatea tarii sale, toate dau densitate epica unei epopei cu ampla desfasurare.

Romanul este fictiune poetica in care se topeste documentul istoric: accentul se pune intr-o masura mai mare pe eroismul fratilor Jderi, al oamenilor Mariei-Sale, decat pe figura autentica a lui stefan Voda. Fratii Jderi sunt rodul fanteziei autorului. Lucrarea surprinde esenta spiritului epocii, atmosfera ei particulara, problematica ei sociala si etica al carei element fundamental e lupta istorica a poporului pentru independenta patriei.

Astfel structura acestei opere devine, in mod necesar, epica.

Marele poet al naturii si amintirii, impregnandu-si proza cu un lirism caracteristic, a creat in Fratii Jderi o bogatie de peripetii epice, dupa modele homerice, un adevarat epos coplesitor. Trilogia are o complexa desfasurare. Ucenicia lui Ionut incepe cu evocarea unui hram al ctitoriei Neamtului in primavara anului 1469, la care participa si stefan Voda. Nechifor Caliman istoriseste multe intamplari printre care, mai insemnate sunt asasinarea lui Bogdan, tatal voievodului, de catre Petre Aron, fratele sau. in ceea ce priveste "ucenicia lui Ionut" ea se realizeaza prin probe de foc, prin batalii vitejeste, care alimenteaza substanta epica a romanului. El se lupta cu mercenarii din slujba dusmanilor lui stefan Voda, il scapa de la primejdie pe Alexandrel, fiul domnului, iar dupa ce tatarii prada tara si o rapesc pe jupanita Nasta, iubita lui Ionut, el se duce s-o scape, intreprinde o actiune eroica, plina de peripetii, dar zadarnica, intrucat fata preferase sa se arunce in Dunare, ca si Chira Chiralina din balada, decat sa ajunga roaba intr-un serai.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Titlurile capitolelor sunt, ca-n atatea opere sadoveniene, foarte sugestive si cu semnificatii complexe. Capitolul XV poarta titlul: Pe neasteptate, Ionut pune la cale cea mai mare nebunie. Sadoveanu intelege zburdalnicile tineretii, de aceea zugravesce cu simpatie pe Ionut Jder, eroul principal al trilogiei, dar considera o mare nebunie actiunea lui asa de imprudenta sub stapanirea impulsurilor, cand porneste pe urmele Nastei, fara sa mediteze prea mult asupra riscurilor. Jderii cei mari il urmeaza pe mezin cu gandul de a-l salva. Ionut, in toiul actiunii lui, incepe a capata mai multa judecata si masura. Presimtind ca fratii mai mari il vor ajuta, desi plecase fara voia si stirea lor, el ii asteapta in stufurile de pe langa cetatea ienicereasca, unde era seraiul. E o adevarata expeditie a fratilor Jderi, incununata de succes pentru ca se termina cu pedepsirea exemplara a lui Suliman beg, plesuvul, unsurosul si coptul de grasime, stapan al seraiului, caruia ii era destinata si jupanita Nasta.

Materia epica este densa si in volumul al II-lea, Izvorul Alb. Sporesc ispravile vitejesti ale fratilor Jderi. Jitnicerul Neculaes Albu o rapeste pe jupanita Marusca, dragostea lui Simion Jder, fiica nelegitima a lui stefan Voda, apriga ca si ilustrul ei parinte. Lupta lui Simion Jder pentru eliberarea fetei, in Polonia, are semnificatie politica, intrucat Neculaes Albu era nepot al logofatului Mihai, unul din marii boieri tradatori, dusmani ai lui stefan Voda. Actiunea de pedepsire a lui Neculaes Albu, care-si pierde capul "dintr-o prostie a tineretii", dupa vorba asa de inteleapta a lui Amfilohie sendrea, sfetnicul de taina al voievodului, are implicatii etice profunde in contextul intregii opere a lui Mihail Sadoveanu. Neculaes Albu nu e departe de Alecu Ruset, eroul din Zodia Cancerului, care cade infrant in actiunea lui nechibzuita de rapire a domnitei Catrina, zdrobit de buzduganul lui Duca Voda. Scriitorul sanctioneaza inca o data dezzechilibrul pasional, lipsa de ratiune, spiritul anarhic. Neculaes Albu se face vinovat nu numai prin rapirea unei fecioare, rapire silnica, ci si prin faptul ca facea jocul dusmanilor lui stefan Voda, prin urmare ai tarii, in contrast cu lupta dreapta a fratilor Jderi.

Ultimul volum al trilogiei, Oamenii Mariei-Sale, e insufletit de un elan epic si mai puternic, incununand toata opera cu evocarea unei eveniment epocal, pentru domnia lui stefan cel Mare si a tarii, batalia moldovenilor cu turcii la Vaslui, batalie in care isi afla sfarsitul Manole Par-Negru si Simion Jder. Acesta e un deznodamant-apoteoza al epopeii, pregatind, insa, prin alte ispravi eroice.

Titlurile dau o indicatie asupra constructiei epice. E vorba de capitolul X intamplarile de mirare ale comisului Jder, pe drumurile imparatiei si de capitolul XI Alte intamplari si mai de mirare. intr-adevar sunt de mirare, apartin baladei si legendei, actiunile temerare ale lui Ionut ca iscoada pana la muntele Athos, urmarind miscarile armatei turcesti a lui Solomon Hadambul, conform indicatiilor date de marele voievod al Moldovei, demonstrandu-si vitejia, dibacia in manuirea armelor chiar in capitala monstruoasei imparatii inrobitoare. Suflu epic au si evocarile unor lupte preliminare cu urdiile turcesti date de fratii Jderi, comandanti ai razesimii armate, precum si capturarea lui Mitru, mare boier, dusman al stapanirii celei drepte.

Alaturi de partea epica pe alocuri apare in epopee si imaginatia lirica a scriitorului, forta de a

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

plasmui simboluri poetice. Cel mai sugestiv simbol poetic din Fratii Jderi il gasim in capitoul Vanatoare domneasca si bourul cel tare de la Izvorul alb. De altfel, titlul celui de al doilea bou e o indicatie catre esente: Izvorul Alb. stefan cel Mare apare in primul plan. El pleaca in fruntea oamenilor lui de incredere in cautarea unui pustnic legendar, de la care asteapta indrumare pentru actiunea lui istorica de aparare a tarii, pentru biruinta dreptatii poporului sau. Izvorul alb este simbolul legaturii dintre stefan cel Mare si traditiile stravechi, neprihanite ale pamantului. Pustnicul n-a mai fost gasit, dar voievodul a inteles ca adancurile s-au miscat si ca lupta cu balaurul se apropie. Pustnicul era ucenic al unui sihastru care a fost proroc lui Alexandru cel Bun, profetind ca dupa acesta va urma o perioada grea pentru Moldova, "cu miselia razvratirii si a uitarii de Dumnezeu", pana ce "va iesi din nouri un bou tanar care va sufla pe nari foc ingemanat". Acesti monahi erau din semintie domneasca, aveau o intelepciune si o stiinta mai veche decat crestinismul si au povatuit pe primii voievozi, Dragos si Bogdan. Cercetand urmele schivnicului, stefan cel Mare facea legatura cu intelepciunea magilor din stravechea Dacie.

Pentru conturarea personajelor Sadoveanu nu foloseste analiza minutioasa a starilor sufletesti pentru conturarea personajelor care se dezvaluie treptat din evocarea faptelor, printr-o selectie subtila a momentelor semnificative. Aceasta miscare epica fuzioneaza permanent cu lirismul intr-o sinteza artistica unica.

Ionut Jder se contureaza ca personaj literar in mod treptat in functie de viziunea artistica a lui Sadoveanu care e creator de ample povestiri baladesti, opere epico-lirice, nu de tipuri balzaciene.

Ucenicia lui Ionut, adica formarea lui, este fecunda intrucat prin cucerirea treptata a intelepciunii el se maturizeaza in focul experientei si devine Comisul Onu, unul din oamenii de incredere si de nadejde ai Mariei Sale.

La inceput, zburdalnicia fireasca a varstei lui e prinsa in formulari sugestive, lirice, metaforice: "Era fluture, flacara, schimbator ca un pui de demon."

Proiectia folclorica da un contur tot mai sugestiv si pregnant virtutilor lui Ionut. El este mezinul din basme, superior pana la urma fratilor, desi la inceput se dovedeste atat de nechibzuit in dragoste.

Ca Nica a lui stefan a Petrei din Amintirile lui Creanga, Ionut Jder confunda realitatea cu basmul, e copilul universal care crede in propriile lui fantasme. La 12 ani, i-a dat harmasarului alb, nazdravan ca in povesti, lui Vizir al lui stefan Voda, sa manance jaratec, dar calul domnesc l-a lovit cu copita; era sa dea foc grajdului. Tot din cadrul fanteziei zburdalnice fac parte fratii Onoferi si Samoila care devin Sfarma Piatra si respectiv Stramba Lemne.

Scrisorile solilor venetieni in Moldova pe langa curtea lui stefan Voda ajuta la conturarea personalitatii lui Ionut. Parintele Geronimo della Rovere primise de la postelnicul stefan Mester confirmarea vitejiei si iscusintei in lupta a lui Ionut: "te incredintez, cuvioase parinte, ca acest tanar are minte cat si vitejie". Nepot al Papei Sixt, Geronimo ii scrie stapanului sau despre Signor Onu, comandantul cavaleriei razesesti care a prezentat voievodului pe solii italieni. Scrisoarea venetianului Guido Solari ne arata pe un strain foarte curio sa cunoasca pe razezi ca ostasi care

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

participa la lupta de la Voineasa, condusa cu deplin succes de Comisul Onu.

Opera este plina de virtutile fratilor Jderi care sunt pe primul plan. Titlul ales trilogiei subliniaza ideea de baza, ca si titlul celui de-al treilea volum care accentueaza comuniunea dintre "Oamenii Mariei-Sale" si personalitatea marelui domn. Fratii Jderi sunt boieri mici, ridicati din razesime.

Toti sunt devotati lui stefan Voda, dar fiecare are calitati particulare. Simion e deosebit de viteaz si curajos, in toate actiunile lui, un om inchis, un caracter nestramutat. El cade eroic in lupta de la Podul inalt, ca si tatal sau, cu care semana foarte mult. Cristea are graiul dulce si impodobit. Damian are siretenia neguratorului. Badita Nicoara, calugar la Manastirea Neamtului, in urma unei deceptii sentimentale, reprezinta intelepciunea. Devotat marelui domn, el devine la nevoie iscusit in manuirea armelor si viteaz ca si fratii sai.

Ionut, mezinul, intruneste toate calitatile fratilor, de la vitejie pana la diplomatie si vorbire inflorita, depasindu-si ca-n basme, pe fratii mai mari.

Figura lui stefan cel Mare e realizat in lumina cronicii marelui domn, adica Letopiset de cand s-a facut tara Moldovei, precum si a cronicii lui Grigore Ureche. Voievodul e o expresie a epocii feudale, un domn autoritar, cu drept de viata si moarte asupra supusilor. Intransigenta lui in pedepsirea dusmanilor si a tradatorilor de tara, ca boierul Miha, e caracteristica eroilor sadovenieni, tari si neinduplecati in sanctionarea miseliei. E la fel de necrutator cu tatarii care pradaseră tara, punand in teapa pe soli si desfacand in doua pe feciorul hanului, pedepsind cotropirea Moldovei.

E un strateg iscusit, foloseste cu maiestrie terenul in castigarea razboaielor. Diplomat abil, se inconjoara de sfetnici cu simt politic deosebit, ca Arhimandritul Amfilohie sendrea, care-l sfatuieste sa-si aleaga oameni devotati, oameni tineri impotriva puterii marilor boieri feudali. Fratii Jderi reprezinta noua boierime ridicata pana la divan prin increderea domnului si virtutile ei.

stefan cel Mare are preocupari carturaresti si artistice. A invatat la scolile Bizantului, asculta cu infiore psalmii, calauzeste pe mesterii care-i lucreaza bisericile, vorbeste cu italienii in limba lor. in viziunea lui Sadoveanu, se pune accentul pe intelepciunea si iscusinta sa politica si militara, pe comuniunea cu norodul, pe calitatile oamenilor sai, fie sfetnici apropiati, fie oameni simpli, care duc la apoteoza finala, la cucerirea independentei patriei. Nu se ocolesc slabiciunile omenesti ale voievodului. Postelnicul stefan Mester, om cult format la scolile Venetiei, il califica astfel: "dupa cum vinul ii e dat sa-l bea numai voinicii, asemenea si dragostea nu priesc oricui. insa lui stefan Voda ii priesc fiind Maria-sa blastamat asa."

Eroismul popular isi gaseste omagiul patetic in scena cand, dupa victorie, domnul ingenuncheaza, cu inima innegurata de mahnire, in cinstea ostenilor cazuti (printre care si Manole si Simion Jder, ca si batranul Caliman), vorbind celor din preajma din inima.

inca o data puterea de evocare sadoveniana se sprijina pe auditive. Se stie ca s-au scris pagini

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

despre simfonia vantului in proza lui Sadoveanu. Universul sau e in proportie coplesitoare sonor si ne face sa vibram mai ales prin muzicalitatea frazei. George Calinescu compara sugestiv opera lui Sadoveanu cu o harfa eoliana, in care toate gandurile, privelistile, figurile sunt puse pe portativ, inca pana si virgulele canta. Paul Georgescu o numeste un urias coral, asemenea muzicii lui Johan Sebastian Bach. Pana si titlul ultimului capitol al epopeii, cap. XV, e impregnat de lirismul textelor vechi: Genune pe genune o cheama.

Pregnanta artistica are si evocarea personajelor feminine, de la Comisoaia Ilisafte Jderoiaia, inteleapta si vorbareata stapana de la Timis, pentru care autorul are o simpatie usor inundata de umor, pana la jupanita Nasta, cu visurile si spaimile ei, eroina unei tragice povesti de dragoste; de la frumoasa si bogata Candachia, originara din Barlad, sotia devotata a lui Cristea Jder, la apriga Marusca, fiica tainuita a lui stefan Voda, care bate din picior si lui Voda; de la Moasa Irina Vorniceasa pana la doamna Maria de Mangop.

Cu simpatie, c-un bland umor, Sadoveanu infatiseaza pe Comisoaia Ilisafte, mama buna a Jderilor, ocrotitoarea lui Ionut pentru care are o slabiciune aparte, desi nu era fiul ei, ci numai al sotului.

Exuberanta ei temperamentala, locvacitatea ei fara sfarsit, artistul le evoca printr-un procedeu invariabil si de efect: o pune sa vorbeasca mereu. Abia o vedem miscandu-se cu gesturile ei domoale de mama grijulie, de amfitrioana, revarsandu-si generozitatea unui suflet bogat. O blajina ironie a povestitorului insoteste pana si-n titlul capitolelor cum ar fi al saselea: Unde se arata si vorbeste iar cunostinta noastra veche, Comisoaia Ilisafte.

Vorbaria ei are totusi substanta. Are rezerve fata de politica lui stefan cel Mare, necrutatoare cu marii latifundiari necredinciosi, mai ales ca e gata de razboaie pentru a apara independenta Moldovei. Ea lacrimoza usor din cauza primejdiilor eventuale ce ameninta pe feciorii ei, totusi ii indeamna la supunere, intuind misiunea istorica a marelui voievod. Cand afla ca sotul ei Manole si fiul ei Simion au cazut in lupta de la Vaslui, e cutremurata, dar se pregateste sa plece pentru a implini ritualurile stramosesti.

Capodopera a evocarii istorice sadoveniene, prin fuziunea desavarsita dintre epos si lirism, Fratii Jderi e o epopee ce preamareste acele virtuti morale care constituie zestrea esentiala a poporului roman, definindu-l intr-o imagine unica.